

כַּל־נִדְבָתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַיהוָה: ^ל אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפֹּכֶם אֶת־הַבּוֹאֵת הָאָרֶץ תִּתְּנוּ אֶת־חַג־יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתּוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתּוֹן: ^ד וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר בַּפֶּת תְּמָרִים

נִדְבָתֵיכֶם רַב־תִּיבּוֹן דִּי תִתְּנוּן קָדָם יְיָ: ^ל אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹמָא קִירְתָא שְׁבִיעָאָה בְּמִכְנָשִׁיבּוֹן יַתְּ עֲלֵית אַרְעָא תִתְּנוּן יַת חַגֵּי קָדָם יְיָ שְׁבַעַת יוֹמִין בַּיּוֹמָא קְדָמָאָה נִיחָא וּבַיּוֹמָא תְּמִינָאָה נִיחָא: ^ד וְתִסְבּוֹן קִבּוֹן בַּיּוֹמָא קְדָמָאָה פְּרִי אִילָנָא אֶתְרוּגִין וְלֵצְבִין

וְתִרְסִין וְעָרֵב קָדָם יְיָ אֶתְרֵי מֵא וְתִתְּנוּן יַתְּ שְׁבַעַת יוֹמִין קְדָרִיבּוֹן בַּיּוֹמָא יַתְּהוּ: ^{מב} בְּמִטְלָא יוֹמִין פֶּלֶ וְצִיבֵי בְּמִטְלָא: ^{מג} בְּ אַרְי בְּמִטְלָיוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְּמֵ אֶלְתְּבוֹן: ^{מד}

לקט בהיר

רש"י

גד) זה פי חיצת תחוגו, שהקרנן נקרא חג, כמו (טה) קיי"ח) חסרו חג בעצומים, או (שמות ה' א') וחוגו לי במדבר, והפעולה דהיינו הצלת הקרנן גגור ממנו, כמו מן לצוט נעשה חלוצו מן חג תחוגו: (גד) ואך מיעוט הוא שלא בכל חמשה עשר תחוגו, ובעצור שהכחוב מרצה כל י' ימים למשלומין כדלקמן א"כ ודאי שהמיעוט הוא אם חל בשבת: (גו) זה ודאי שאין פירושו ממש באספכם שהרי יום שבתון הוא, אלא פירושו זמן וחדש אספכם, והוא חדש תשרי, שכל ימות הקץ התבואה מתייבשת גזרן שבשדות, וקודם החורף והגשם שבמרחשון מאספכים אותו הציחה, אך קשה למה ליתן סימן זה לחג הסכות הלא הכחוב אומר בפירושו בחדש השביעי, לזה תירץ שדבר זה אפי לאשמעינן שיהא חדש שביעי זה זמן אסיפה: (גז) לפי שהקציר תלוי בהילוך החמה אשר לפי הליכתה נמהווה הקור והחום הקץ והחורף, ולפי הילוך החמה יש בשנה שלימה שס"ה יום שבסוף שס"ה יום זה החמה בחזרה לאותו מקום, ואזו מונים השנה לפי הילוך הלצנה שנחחדש אחר כ"ט וחזי יום בקירוב, וי"ב חדשים י"ב פעמים כ"ט וחזי הוא סך שני"ד יום, א"כ חסר לשנה של חמה י"א יום, ונב' שנים כ"ב יום, ונב' שנים ל"ג וכו', לזה תריך להוסיף חדש אחד ב' פעמים בכל שנה כדי להשלים החסר: (גח) כלומר זהו מה שאח"ל קראו אותו חג חגיגה, וקבל שמו זה בעבור שהתורה הוציאו בלשון זה תחוגו, ולא אמר תקריבו או תשמטו: (גט) ואינו מצוה להביא רק פעם אחד בכל יו"ט: (ס) פי' שבסוף מ"א חמידי וחגותם אחר שבעת ימים, ועל מה קאי חיצת אחר, הלא לא מחכר שם חג הסכות שנוכל לומר דקאי על חג הסכות בכלל, והיל"ל וחגותם חג לה' שבעת ימים, אלא ודאי קאי על יום ראשון המחכר, ופירושו שאותו החג שמחוגו ציוס ראשון יכולים אחס לחוג שבעת ימים: (סא) דייק מדהווה ליה לומר פרי העץ כמו שצא בכל מקום, אלא ודאי פירושו כמו במעשה בראשית עץ פרי שהעץ עצמו פרי כמו כן פרי עץ (ג"א), ועוד שלא צא הכחוב לתחום אלא לפרש, ואם פירושו פרי של עץ עדיין לא ידענו מאי קאמר ומה זה שזריכים אנחנו ליקח, ולזה הקשו בגמ' שאפילו נפרש שהעץ עצמו פרי עדיין לא ידענו שהרי יש פלפלין (רא"ם), ואפשר שמשום קושיא זו לא די לרבינו הוכחה זו, לזה הביא ג"כ הוכחה מחיצת הדך (בח"י), והן אסמכתות שעשו ר"ל לקבלתם (רמב"ן): (סב) אינו מתבטל ונופל מן האילן בסוף שנתו כמו שאר פירות אלא עומד בחילן ג' וד' שנים (מ"ל), והה"א שימוש הוא ואינו שורש (ב"ב), והטעם להוציא החיצה מפשוטו, שאם פירושו הדור ויפה כמשמעו עדיין חסר מן הכחוב מה יהיה הידורו, אבל אין זה הכרח גמור, שנוכל לומר פירושו שיהיה הדור בכל פרטיה, לזה תירץ רבינו ב' ההכרחים (בח"י), ומ"ש בש"מ דגם פלפל ארוך דר בחילנו משנה לשנה לא ידעתי מנ"ל הא ומהש"ס שם בסוכה מוכח איפכא שהוקשו לענין טעם עלו ופריו שזה

(לט) אך בחמשה עשר יום תחוגו. קרנן שלמים לחגיגה י"י, יכול תדחה את השבת, ח"ל אר"י, כוה"ל ויש לה השלומין כל שבעה (ח"ס): באספכם את תבואת הארץ. י"י שיהא חדש שביעי זה צא זמן אסיפה, מכאן שנלעוו לעצור את השנים, שאם אין עיבור* פעמים שהוא (צא) צאלמע הקיץ י"י או החורף (ח"ס): תחוגו. שלמי חגיגה י"י: שבעת ימים. אם לא הביא צוה וביא צוה י"י, יכול יהא מצויאן כל שבעה, ח"ל וחגותם אחרים, יום אחד במשמע ולא יותר, ולמה נאמר שבעה, לתשלומין (ח"כ - חגיגה ט"ז): (מ) פרי עץ הדור. עץ שעטס עלו ופריו* שיה"א (ח"כ - סוכה ל"ו): הדור. צאלנו משנה לשנה י"י, שיעור נשחאת העטור: ^{מ"ד}

חבו אחריו (שם) למד שאינה אלו שענפיו קלוטוכ העשוי כמין קל אורח (ח"ס): ב"י (מג) כי בסבבו שיעור נשחאת אורח זו ושוכנין על אפיהן לא הוא ולא אבות וא"כ למה אמר ה שבת"כ הרחיבו רו הביא כל זאת שאי ציראל לרבות גר יקשה לך שמאלנו שאני ושאתי, דכתי למעט (ב"ב), וכו משום זה מרבינן ג עם הגמ', ואני לו בסוכות ממש (פי' אמר כי בסוכות י הסוכות אלא להוסיף כ"ך כח חלקי, ונ על דברי רש"י אלו

וְקָרַח לְבַב לְיוֹם הַבַּצּוֹן - אֲמוֹצַי יִשְׂרָאֵל עִבְרִי הַמְּסוּרָה

וענף עץ עבת וערביי נחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים: ^א ותגתם אתו חג ליהוה שבעת ימים בשנה תקת עולם לדתיתכם בחודש השביעי תחגו אתו: ^ב בפסח תשבו שבעת ימים פליהאזרח בישראל ישבו בפסח: ^ג למען ידעו דתיתכם כי בפסח הושבת את בני ישראל בהוציא אתם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם: ^ד וידבר משה את

והדסין וערכין דגחל ותהדיו קדם יי אלקחון שבעת יומין: ^א ותחגו יתה חגא קדם יי שבעת יומין בשתא קום עלם לדריכון בירחא שביעאה תחגו יתה: ^ב במסליא תיתבון שבעת יומין פל יציאא בישראל יתבון במסליא: ^ג מג בריי דידעון דריכון ארי במסליית עניי אותבית ית בני ישראל באפקותי יתהון מארעא דמצרים אגא יי אלקחון: ^ד מד ומליי משה ית

לקט בהיר

רש"י

מפלגין ולא הקשו ממה שדר באילנו, משמע שאינו דר (ב"ב: סג) פי' היל"ל כפות וכתיב כפת, ויש אם למסורת וקריין כפת דהיינו אחת, וא"כ לכחוז קף חמרים, אין קושיא, שכף חמרים פירושו אשכול וכו' חלויים חמרים (פי' פירות ולא העלים) הרבה, אבל כפות פירושו עליס הרבה כפוחים ביחד, כן הוא בסוכה כ"ב: סד) פירש"י שהעך מחופה בעלין על ידי שהן עשוין בקליעה וסוכבין על פיהן עכ"ל: ^א סד) כן הוא במ"ב, ופירושו שהלא מיבט אורח הוא מי שנוגד ונמגדל כאן ואינו בא מארץ אחרת לא הוא ולא אבותיו, והיינו ישראל בן ישראל (ועיין בכלי יקר שהסביר בטוב טעם למה נקט הכחוז דוקא לשון זה אורח), וא"כ למה אמר הכחוז עוד בישראל, ודאי לרבות בא כל שבשראל אפילו אינו אורח אם הוא בחוץ ישראל חייב בסוכה, והגם שבת"כ החיוב רז"ל לדרוש עוד מפיכת "כל" לרבות קטן שהגיע לחינוך, ומאות ה"א של האורח ממעטו נשים, רבינו לא הביא כל זאת שאינו מוכרח על פי פשוטו (וגם כל דרושים האלו הם אסמכתות כדמסקינן בסוכה) ומה שאמרו בת"כ בישראל לרבות גרים, ועבדים משוחררים" פשוט הוא שהלא גר גמור הוא וכל דינו כגר לזה השמיטו רבינו (מ"ל), ואל יקשה לך שמאלנו בכמה מקומות שהבי"ח אדרבה מיעוט הוא כגון כי בילחק יקרא לך זרע ולא כל יחחק, אין קושיא, שהכא שאני ושאני, דכתיב קודם האורח שפירושו ישראל ובפרט אומרו "כל" האורח א"כ ודאי שמיבת בישראל לרבות בא ולא למעט (ב"ב), ובה מיושב למה לרז"ל ולרש"י להביא האורח זה ישראל, וכי מי אינו יודע זאת, ולדרכינו נכון הוא, שרק משום זה מרביין גרים מבישראל, וכל זה הוא לפי הת"כ, ולא כן מסקינן בסוכה, ונלאו ונדחקו המפרשים להשוות דברי רבינו עם הגמ', ואני לקצר באתי, והעיקר שזה הת"כ מתאים לפשוטו כנ"ל: ^א סד) זו דעת ר' עקיבא, ור' אליעזר פליג ואמר בסוכות ממש (פי' מה שבנו כל אחד לעצמו), ובחר רבינו בזה שמתאים לפשוטו דכתיב הושבתי שפירושו אני הקב"ה, ולא אמר כי בסוכות ישבו וגו' (רא"ש), וכן הוא בכלי יקר, ובעל קרבן אהרן כתב על זה שאינו נכון, שאין המדובר מעשיית הסוכות אלא להוסיף את בני"ו ולזה אין נפ"מ בין ענני כבוד לסוכות ממש, ואפשר למרזן זאת, שגם ליטב בחוץ העננים היה צריך כח אלקי, ונס גלוי היה ומעשה הקב"ה, שהלא פלט לחוץ את הערב רב גם זבים ומאורעים (ב"ב), והרמב"ן ז"ל כתב על דברי רש"י אלו ז"ל: והוא הנכון בעיני על דרך הפשט כי הוא שידעו הדורות את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה עמם להפליא ששן אומם ענני כבוד עכ"ל:

הכו לחתוג (סג - סד): כפת תמרים. חסר וא"י"ו, למד שאינה אלא אחת (סג - סד): וענף עץ עבת. שטנפיו קלועים^א כעצמות וכחצלים, חכו הדם העשוי כמין קליעה (סג - סד): האזרח. * זה אזרח (ת"ס): בישראל. לרבות את הגרים^א (ת"ס): (מג) כי בסכות הושבתו. ענני כבוד^א (ת"כ - כוכב שיני טוהאזח. אורח זה אורח האורח לחצו את הנשים. וסוכבין על פיהן עכ"ל: ^א סד) כן הוא במ"ב, ופירושו שהלא מיבט אורח הוא מי שנוגד ונמגדל כאן ואינו בא מארץ אחרת לא הוא ולא אבותיו, והיינו ישראל בן ישראל (ועיין בכלי יקר שהסביר בטוב טעם למה נקט הכחוז דוקא לשון זה אורח), וא"כ למה אמר הכחוז עוד בישראל, ודאי לרבות בא כל שבשראל אפילו אינו אורח אם הוא בחוץ ישראל חייב בסוכה, והגם שבת"כ החיוב רז"ל לדרוש עוד מפיכת "כל" לרבות קטן שהגיע לחינוך, ומאות ה"א של האורח ממעטו נשים, רבינו לא הביא כל זאת שאינו מוכרח על פי פשוטו (וגם כל דרושים האלו הם אסמכתות כדמסקינן בסוכה) ומה שאמרו בת"כ בישראל לרבות גרים, ועבדים משוחררים" פשוט הוא שהלא גר גמור הוא וכל דינו כגר לזה השמיטו רבינו (מ"ל), ואל יקשה לך שמאלנו בכמה מקומות שהבי"ח אדרבה מיעוט הוא כגון כי בילחק יקרא לך זרע ולא כל יחחק, אין קושיא, שהכא שאני ושאני, דכתיב קודם האורח שפירושו ישראל ובפרט אומרו "כל" האורח א"כ ודאי שמיבת בישראל לרבות בא ולא למעט (ב"ב), ובה מיושב למה לרז"ל ולרש"י להביא האורח זה ישראל, וכי מי אינו יודע זאת, ולדרכינו נכון הוא, שרק משום זה מרביין גרים מבישראל, וכל זה הוא לפי הת"כ, ולא כן מסקינן בסוכה, ונלאו ונדחקו המפרשים להשוות דברי רבינו עם הגמ', ואני לקצר באתי, והעיקר שזה הת"כ מתאים לפשוטו כנ"ל: ^א סד) זו דעת ר' עקיבא, ור' אליעזר פליג ואמר בסוכות ממש (פי' מה שבנו כל אחד לעצמו), ובחר רבינו בזה שמתאים לפשוטו דכתיב הושבתי שפירושו אני הקב"ה, ולא אמר כי בסוכות ישבו וגו' (רא"ש), וכן הוא בכלי יקר, ובעל קרבן אהרן כתב על זה שאינו נכון, שאין המדובר מעשיית הסוכות אלא להוסיף את בני"ו ולזה אין נפ"מ בין ענני כבוד לסוכות ממש, ואפשר למרזן זאת, שגם ליטב בחוץ העננים היה צריך כח אלקי, ונס גלוי היה ומעשה הקב"ה, שהלא פלט לחוץ את הערב רב גם זבים ומאורעים (ב"ב), והרמב"ן ז"ל כתב על דברי רש"י אלו ז"ל: והוא הנכון בעיני על דרך הפשט כי הוא שידעו הדורות את כל מעשה ה' הגדול אשר עשה עמם להפליא ששן אומם ענני כבוד עכ"ל:

5

זו פמושה לפני שלשה מינין הללו, כף מת יוסף לפני אחיו. דבר אחר, 'פרי עץ הדר' זו שרה שהדרה הקדוש ברוך הוא פשיבה טובה שגאמר (בראשית יח, יא) 'ואברהם ושרה זקנים'. 'פפת תמרים' זו רבקה, מה תמרה זו יש בה אכל ויש בה עקצין, כף העמידה רבקה צדיק ורשע. 'וענף עץ עבת' זו לאה, מה הדס זה רחוש פעלין כף היתה לאה רחוש פבנים. 'וערבי גחל' זה רחל, מה ערבה זו פמושה לפני שלשה המינין כף רחל מתה לפני אחותה.

יא. דבר אחר, 'פרי עץ הדר' זו סנהדרי גדולה של ישראל, שהדרה הקדוש ברוך הוא פשיבה טובה שגאמר (יט, לב) 'מפני שיבה תקום [הקדש פני זקן]'. 'פפת תמרים' אלו תלמידי חכמים שבופין את עצמן ללמד תורה אלו מאלו. 'וענף עץ עבת' אלו שלש שורות של תלמידים שיושבין לפניהם. 'וערבי גחל' אלו שני סופרים של דינין שעומדים לפניהם וכותבין דברי המופים ודברי המחיבין.

יב. דבר אחר, 'פרי עץ הדר' אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כף ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. 'פפת תמרים' אלו ישראל, מה התמרה הזו יש בו טעם ואין בו ריח, כף הם ישראל, יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. 'וענף עץ עבת' אלו ישראל, מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כף ישראל, יש בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה. 'וערבי גחל' אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כף הם ישראל, יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים, ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לאבדן אי אפשר, אלא אמר הקדוש ברוך הוא, יקשרו פלם אגדה אחת והן מכפרין אלו על אלו, ואם עשיתם כף, אותה שעה אני מתעלה,

לכפר על עמי הארץ, ועל ידי עמי הארץ ניכרת מעלת החכמים ומתכפר להם על מיעוט העבירות שבידם.

כמושה לפני שלשה מינין הללו שהיא קודמת לכמוש ולהתיבש לפני שלושת המינים האחרים. שהדרה הקביה בשיבה טובה שנאמר 'ואברהם ושרה זקנים' והמשיך ואמר 'באים בימים', שהיתה זקנתם בגלל ריבוי הימים, והיא שיבה טובה. ויש בה עוקצין - בגזע העץ. יא. שהדרה הקביה בשיבה טובה וכמ"ש (סנהדרין יז) שאין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי זקנה י"ח. שנאמר 'מפני שיבה תקום והדרת פני זקן' וכמ"ש (קידושין לב) ואין זקן אלא חכם שנאמר 'אספה לי שבועים איש מוקני ישראל'. שבופין את עצמן שאם צריכים ללמוד זה מזה, אינם מתביישים אלא כופפים עצמם אחד לחברו לשאול וללמוד ממנו י"ח. אלו שלוש שורות של תלמידים שיושבין לפניהם - לפני בית דין של עשרים ושלושה, שאם תפול מחלוקת ביניהם ויצטרכו להוסיף על הדיינים, יוסיפו מהתלמידים היושבים לפניהם עד שיגיעו למנין שבעים ואחד סנהדרין לו. יב. לאבדן אי אפשר שהעולם צריך גם לעמי הארץ ולריקנים שבישראל, וכמ"ש (חולין צב) שיבקשו החכמים רחמים על עמי הארץ והריקנים שבישראל, שאלמלא הם לא יתקיימו גם החכמים, כיון שהם חורשים חורעים וטורחים בשבילם. והן מכפרין אלו על אלו שזכות החכמים מועילה לכפר על עמי הארץ, ועל ידי עמי הארץ ניכרת מעלת החכמים ומתכפר להם על מיעוט העבירות שבידם.

אור המדרש

הוא מתחזק בה, הרי הוא חוזר ומתעלה על ידה, והיראה והשמחה הבאים על ידה הם חופפים על האדם והם כדוגמת הסוכה המקיפה את האדם. והן מכפרין אלו על אלו. ולכאורה אין יכפרו עמי הארץ על החכמים, והטעם הוא כמ"ש בנועם אלימלך (פ' מצורע) על מ"ש בגמ' (קידושין לה) שהקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה, ש'מצרפה' הוא מלשון חיבור, שיש מי שיש לו מחשבה טובה אבל אין בידו לעשות, ויש מי שעושה מעשה אבל אינו עושהו בכונה טובה כראוי, והקב"ה מצרף את

יב. 'פרי עץ הדר' אלו ישראל וכו'. עי בפרי הארץ (בפרי עץ דרוש לחג הסוכות) שכתב, שאין הכונה לבני אדם נפרדים, אלא בכל אדם מישראל יש בו את כל הבחינות האלו וכי החיות רצוא ושוב ואין האדם עומד במדרגה אחת, ולפעמים גם הצדיק הוא כערבה שדומה לו שנסתמו המוחין ואינו מרגיש מאומה, ולכן כל הבחינות שייכים בכל אדם כפי הזמן וצריך להעלות את עצמו מכל המצבים והאמונה היא כדוגמת איגוד הלולב, שהיא המקשרת בין כל המצבים, שהאמונה הפשוטה נמצאת גם בשעה שמסתלקים מהאדם ההשגות, ואם

נחל נבג במפורט

מכון אור תורה

מחבר הרב ר' בנימין פרידמאן פולין

הבונה בשמים מעלותיו ולא אמר בלשון עבר "בנה" אלא בלשון הווה "הבונה", כיון שעכשיו הוא בונה ומתעלה על ידי מעשי ישראל וולא בא לומר שיש ח"ו שינוי בהקב"ה, אלא כונתו על התעלות הקב"ה לצורך השפעה לתחתונים שזה לפי מעשיהם]. וילקחתם לכם ביום הראשון וגו' שתעשו גם את עצמכם לאגודה אחת כמו שאתם אוגדים את ארבעת המינים, ועל ידי כך יתכפר לכולם, ויהיה קיום ושלמות לכל ישראל.

יג. אותי אתם לוקחים שאתם לוקחים אותי שאדור ביניכם. וינהורא עמה שראי שהאור שרוי ונמצא עם הקב"ה. כדי שאוריד לכם פטר כמ"ש (ר"ה טו.) שבחג הסוכות נידונים על המים. וילקחתם לכם ביום הראשון שלקחתה זו היא 'לכם' ובשבילכם, בכדי שתתברכו בגשמים.

יד. אלא בשביל דולב - ושלושת המינים שאתו, שכולם נקראים על שמו כיון שהוא גבוה שבכולם, ולכן גם הברכה היא "על נטילת לולב" כמ"ש בסוכה לו: וההדס דומה לעץ שהעלים שבו הם כדוגמת עין האדם. וערבה דומה לפה שעליה דומים לשפתי האדם. אין בכל האיברים גדול מאלו כלומר חשוב לאדם כאיברים אלו שנמנו כאן. שהן שקולין כנגד כל הגוף שהם שקולים בחשיבותם כנגד כל שאר אברי הגוף, ואין לגוף קיום בלעדם.

טו. והחכמה והמדע נתון לרי שאמר הקב"ה לשלמה בחלום הלילה, שכל החכמה והמדע ינתנו לו. ישלשה המה' פסח מצה

הָדָא הוּא דְקָתִיב (עמוס ט, ו) 'הַבִּנְיָה בַשָּׁמַיִם מֵעֲלוֹתָיו', וְאִמְתִּי הוּא מְתַעֲלָה, בְּשָׁחַן עֲשׂוּיִין אַגְדָּה אַחַת שְׁנֹאֲמַר (שם) 'וְאַגְדָּתוֹ עַל אֶרֶץ יִסְדָּה', לְפִיכָף מִשָּׂה מְזַהֵיר לְיִשְׂרָאֵל 'וְיִלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן'. L

יג. ר' יהודה בשם ר' שמעון בן פזי פתח, (משלי ד, י) 'שָׁמַע בְּנֵי וְקַח אֲמָרִי', הַרְבֵּה קִיחוֹת צוּיִתִּי אֲתָכֶם בְּשָׁבִיל לְזַפּוֹתְכֶם, אֲמַרְתִּי אֲלֵיכֶם (במדבר יט, ב) 'וַיִּקְחוּ אֵלָיֶךָ פָּרֹה אֲדָמָה תְּמִימָה', שָׁמָּא בְּשָׁבִילִי, אֲלֵא בְּשָׁבִילְכֶם - לְטַהֵר אֲתָכֶם, דְּקָתִיב (שם יט, יט) 'וְהִזָּה הַטָּהָר עַל הַטָּמֵא'. אֲמַרְתִּי לָכֶם (שמות כה, ב) 'וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה' בְּשָׁבִיל שְׂאֵדוֹר בְּיַדְכֶם, (שם כה, ח) 'וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ' כְּבִכּוֹל אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, קָחוּ אוֹתִי וְאֵדוֹר בְּיַדְכֶם, וַיִּקְחוּ תְרוּמָה אֵינּוּ אוֹמַר, אֲלֵא 'וַיִּקְחוּ לִי, אוֹתִי אֲתָם לּוֹקְחִים. אֲמַרְתִּי לָכֶם (שם כז, כ) 'וַיִּקְחוּ אֵלָיֶךָ שָׁמֶן זֵית זָהָב וְכִי אוֹרָה שְׁלָכֶם אֲנִי צָרִיךְ וְהָא קָתִיב (דניאל ב, כב) 'וַיִּנְהוֹרָא עִמָּה שָׂרָא', אֲלֵא בְּשָׁבִיל לְזַכּוֹתְכֶם וּלְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם שְׁמִשׁוּלָה פְּנֵי שְׁנֹאֲמַר (משלי כ, כז) 'צַר ה' נְשַׁמַּת אָדָם חַפְשׁ כָּל חֲדָרֵי בָטָן'. וְעַכְשָׁיו שְׂאֲמַרְתִּי לָכֶם 'וְיִלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן' כְּדִי לְזַפּוֹתְכֶם כְּדִי שְׂאוּרִיד לָכֶם מִטָּר, לְכָף מִשָּׂה מְזַהֵיר לְיִשְׂרָאֵל 'וְיִלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן'.

יד. ר' מני פתח, (תהלים לה, י) 'כָּל עֲצֻמוֹתֵי הַאֲמַרְנָה ה' מִי כְמוֹד', לֹא נֹאֲמַר פְּסוּק זֶה אֲלֵא בְּשָׁבִיל לְזַכּוֹתְכֶם, הַשְּׂדֵרָה שֶׁל לֹיֵלֵב דּוֹמָה לְשְׂדֵרָה שֶׁל אָדָם, וְהַהֲדָס דּוֹמָה לְעֵינַי, וְעֵרְבָה דּוֹמָה לְפִה, וְהָאֲתָרוּג דּוֹמָה לְלֵב, אָמַר דָּוִד, אֵינּוּ בְּכָל הָאֵיבָרִים גְּדוֹל מֵאֵלוֹ - שְׁחַן שְׂקוּלִין כְּנֶגֶד כָּל הַגּוּף, הֵנִי 'כָּל עֲצֻמוֹתֵי הַאֲמַרְנָה'.

טו. דָּבָר אַחֵר, 'וְיִלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן', אַחֵר כָּל אוֹתָהּ הַחֲכָמָה שְׂכָתוֹב בְּשִׁלְמָה (דה"ב א, יב) 'הַחֲכָמָה וְהַמְדַע נִתּוּן לָךְ', (מ"א ה, י"א) 'וְתִרְבַּח חֲכָמַת שְׁלֹמֹה וְגוֹ' וְיִחַפְּסוּ מִכָּל הָאָדָם', יֵשֵׁב לוֹ תְּמִמָּה עַל אֶרְבָּעָה מֵינִין הִלְלוּ שְׁנֹאֲמַר (משלי ל, יח) 'שְׁלֹשָׁה הֵמָּה נִפְלְאוּ מִכָּל מִנְיָי, 'שְׁלֹשָׁה הֵמָּה' פֶּסַח מִצָּה וּמְרוֹר. (שם) 'וְאֶרְבָּעָה לֹא יִדְעוּתִים' אֵלוֹ אֶרְבָּעָה מֵינִים שְׁבִלְזַכּוֹת שְׂפָקֵשׁ לְעַמּוֹד עֲלֵיהֶם, 'פְּרִי עֵץ הַדָּר' מִי

ומרו ר שאע"פ שטעמם מפורש בתורה, מכל מקום טעמם הנסתר נפלא ממנו, ובארבעת המינים שבסוכות גם טעמם הנגלה לא ידעתים' שאפשר לומר לפי פשט הכתובים שהם מינים אחרים י"ה.

אור המדרש

המחשבה הטובה עם המעשה והם נעשים למצוה שלמה וראויה וביחד הם משלימים זה את זה ויש לשניהם קיום, ולכן מעשה עמי הארץ שאינם בכונה שלמה כראוי מצטרפים למחשבות הטובות של החכמים. וריחוד אהולל רחל

ישראל קרושים הם, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה, וכמ"ש בחוסי' (ר"ה ויש) שאינו עושה פירושו, שהוא עושה בפועל אלא שאינו עושה את המעשה ברצון ובלב שלם. ולכן ישראל

6

מנחה ישראל ללבוש טלית גדול בליל יום-הכפורים.

יש לומר קצת טעם לזה, כי הגנה בפסח מצרים היה לילה כיום יאיר כדאי בווה"ק (ח"ב ל"ח, ע"א). ושמעתי ממרן האדמו"ר רבי שמואל זצ"ל הכ"מ, שנגלה אז אור הגנוז — עכ"ד"ק, והגה המוהרש"א בפרק קמא דיומא מביא דיומ-הכפורים הוא השבת של הימים טובים, כמו שיש ששה ימי חול ויום השביעי שבת, כן יש ששה ימים טובים (יום א' וז' של פסח, ויום א' וח' של סוכות, ויום א' דשבועות, ויום א' דר"ה) — ויום השביעי הוא יום הכפורים. וידוע דשבת קודש מיניה כל שתין יומין מתברכין כדאיתא בווה"ק (שמות פ"ח ע"א), וא"כ גם יוה"כ שהוא דוגמת שבת הוא מקור לכל הארות הימים טובים; ואם בליל פסח מתגלה אור הגנוז (מסתמא גם היום מעין המאורע בפסח מצרים), ק"ו שמתגלה זה ביותר שאת בליל יום-הכפורים. והגה עיקר החילוק בין יום ללילה הוא, משום דבלילה הוא זמן שליטת הדינים וסטרא אחרין כדאיתא בווה"ק (ח"ב קי"ב, ע"א). אך לא כן ביוה"כ, שאז מתגלה לובן העליון, ואז אין שליטת הסט"א שהם שליחי השטן, כיון דביום-הכפורים לית ליה רשות לאסטוני כמו שאחז"ל (גדרים ל"ב, ע"א), וכן גם לכל חילו אין להם רשות וממשלה כלל, ואז לילה כיום יאיר שמתגלה אור הגנוז. ע"כ בפנימיות לילה זו דינה כיום, ושייך בה מצוות ציצית.

ובנה יש לומר הטעם דכמה צדיקים וקדושים שהתפללו מנחה בליל יום-הכפור באיחור גדול, שכבר היה לילה, ונראה שהם, היה כוחם יפה לעכב את החסדים באור הגנוז המתגלה ביום, ולמשכם גם בחשכת לילה. לכן מותר היה להם להתפלל מנחה גם אז, כי בפנימיות דינו באמת כיום.

(מוצאי-יום-הכיפורים, תרפ"ז)

7 בערב יום-הכפורים היו מבניסין את הקטורת עוד הפעם למכתשת כדי שתהיה דקה מן הדקה. כתישת הקטורת היא רמוז על התחברות ישראל יחד, ואפילו אם הפחותים שבישראל יתחברו בלב שלם יש בזה הרבה טוב מחמת חלק הטוב שבהם. וע"כ גם החלבנה היתה בתוך הקטורת, שמרמזת על פושעי ישראל כמו שאחז"ל (כריתות ו', ע"ב).

והנה יש פלוגתא בקמח אם חשיב לח בלח שמתערב יפה או לא (ועי' בזה במג"א או"ח סי' ת"ל, ס"א) עכ"פ איך שגלמד הדבר ברור, דכל שנטחן הקמח דק ביותר, דומה הוא יותר ללח בלח. ויש בילה, וכן בקטורת כל שנטחן יותר חזק מתערב יותר, וע"כ כותשין את הקטורת של יום-הכפורים פעם נוספת, דקה מן הדקה, כדי להורות בזה דאף מי שיש בו אהבת ישראל כל השנה, לא תספיק זו אצלו ליום-הכפור; אלא ביום זה יוסיף אומץ ועוז להתקשר ולהתאחד עם כל ישראל באהבה עזה, וירחיק מליבו כל נדנוד שנאה ותרעומת, כדאיתא בהלכות יוה"כ (או"ח סי' תר"ו, ס"א) דמה"ט יפייסו כל אחד לתבירו בערב יוה"כ. וזה הרמז בפעולה זו שעושים אז.

(מוצאי-יום-הכיפורים, תרפ"ז)

אדמו"ר זצ"ל מפוכמשוב הקשה (שם-משמואל, מועדים: יום-הכפורים) על מה דאיתא בכתבי האריז"ל דכפרות הם דוגמת שיעור המשתלח, וסעודת ערב יוה"כ היא נגד פר יום-הכפורים הגעשה בפנים: והרי פר קודם לשעיר, ולמה

באון אובל"ו אכיג צבי טרות צ"ל ה"ז
 אקל"ן קוצ'ילאוב
 ראש ישיבה חנה אובל"ו
 חלק שני

צדיקים
 ; וגם
 שהיה
 חר"כ
 : היום
 : ע"א)
 חיסרון
 ; יהיה
 יתוציא
 זקללה
 תיקים,
 מחליו
 ניוז,
 ותלבש
 יתלבש
 יין רק
 , אי
 לתיקון
 שעיקר
 לעתיד,
 ז עדו,
 והגון
 .ם.

(תרפ"ז)

בבניסת
 יעשה
 שיהיו
 פורים,
 א יהיו

לבטל
 : פוגם
 כי כל
 : ע"א)
 "ה ז'
 : ושנה
 ש פגם
 בשמים

(תרפ"ז)

לְאַתְחַנְנָהּ קְדָמִי מִן
 הִבֵּעַ דָּא מִיְדְבֹן לְמִיתִי
 וְלֹאֲתַדְשָׁא עֲזָרְתִּי יֵי לָא
 חֹסְפֹן לְאַיְתָהּ מְנַחַת
 אֲנִיסָא קִרְבֵּן מְרַחֵק הוּא
 קְדָמִי יִרְחִין וְשִׁבִין
 פְּנִישָׂא אֲתוֹן מִתְפַּנְשִׁין
 לָא שְׂבָקִין חֻבִּיכוֹן
 לְקַבְלָא צְלוֹתְכוֹן בְּעֵדִין
 בְּנִישְׁתַּכוֹן יֵי יִרְחִיכוֹן רַחֵיק מִימְרֵי הוּוּ קְדָמִי לְרַחוּק אֲסִינִיתִי לְמִשְׁבָּקִי טוּ וְכַד
 רש"י

תבאו לראות פני מִי־בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדְבֹם
 רַמְסֵם חֲצָרֵי: דֵּי לָא תוֹסִיפוּ הָבִיא מְנַחַת־
 שְׂוֹא קְמָרְתַּת תּוֹעֵבָה הִיא לִי תְדֵשׁ וְשֶׁבֶת
 קָרָא מְקָרָא לֹא־אוֹכֵל אֲוֹן וְעֲצָרָה:
 יֵי חֲדָשִׁיכֶם וּמוֹעֲדֵיכֶם שְׁנֵאָה נִפְשֵׁי הָיוּ עָלֵי
 לְמַרְחָ גְלֵאִיתִי נִשְׂא: טוּ וּבְפִרְשִׁיכֶם כְּפִיכֶם
 מִקְרָא חֲדָשׁ וְשֶׁבֶת שֶׁאִתָּם נִאֲסָפִים לְקַרָּא עֲנֵרָה
 וְאֲסִיפָה נְהַס, לֹא אוֹכֵל לְסַצֹּל אֲוֹן שְׁנַלְצַנְכֶם הַנוּטָה
 לְעַזְבָּה זָרָה וְהַעֲנָרָה עֲמוּ, שֶׁאִין שְׁנֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּן
 רַחוּן יַחַד, לְקַרְוֹא עֲנֵרָה לִישָׁקָף לִפְנֵי וְהָאֲוֹן שְׁנַלְצַנְכֶם
 לְעַזְבָּה זָרָה, וְאִין אִתָּם מוֹלִיחִין אֲוֹמוּ מִסּוּךְ לְצַנְכֶם:
 (טו) וּבְפִרְשִׁיכֶם כְּפִיכֶם אֲעֲלִים עֵינֵי מַכֶּם. לְפִי

תבוא
 קדמי
 עמורה
 יקבילו
 שלמוניא
 בישין
 אציתו
 קרא עמא
 צין לעם
 לות דקרין
 אתון אתון

מִצֻדַת צִיּוֹן
 (יב) מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדְבֹם רַמְסֵם חֲצָרֵי. לְרַחוּק
 אִתְּ חֲרָי, אֲחֵרֵי שֶׁאִין לְצַנְכֶם שְׁלֵם עֲמוּ: (יג) לָא
 תוֹסִיפוּ הָבִיא מְנַחַת שְׂוֹא. מִתְרָה אִנִּי צַכֵּס לֹא
 מַצִּילוּ לִי מְנַחַת שׂוֹא שְׁלֵכֵס, שֶׁהַעֲשֵׂן הַעוֹלָה מִמֵּנָה
 קִיטוֹר שֶׁל מִיעוֹב הוּא לִי וְלֹא לְמַת הַרוּחַ: חֲדָשׁ
 וְשֶׁבֶת קָרָא מְקָרָא לֹא אוֹכֵל וְגו'. וְלְקַרְוֹא

י.ם. נהמות
 עזרים על
 (מ):

מִצֻדַת צִיּוֹן
 (יב) פְּנִי. כְּמוּ לִפְנֵי, וְחֲסֵר הַלְמִי: רַמְסֵם. עֵינִין דְּרִיכָה
 בְּרַגְלִי. כְּמוּ וְרַמְסִי בְּחוּמֵר (מִסּוּס ג' י'): (יג) קְמָרְתַּת. עֵינִין
 הַעֲלֵאתָ עֵשֶׂן. וְהוּא מִלְשׁוֹן קִיטוֹר הָאֲרִץ כְּקִיטוֹר הַכְּבִשָּׁן
 (נְהַלְשִׁית יו' מ): אוֹכֵל. מִלְשׁוֹן יְכוּלָת: אֲוֹן. עֵינִין מִחֲשֶׁבֶת
 שְׂקִיר. כְּמוּ הִנֵּה יִחְבֵּל אֲוֹן (מִסֵּלִיס ז' ע'): וְעֲצָרָה. עֵינִין
 קְבוּצָתָ אֲנָשִׁים. כְּמוּ עֲצָרָה בּוֹגְדִים (יִמְשֵׁה ט' ה). עַל שֵׁם
 שֶׁהֵם עֲצוּרִים וְעַכְשָׁם בְּמַקּוֹם אַחֵר: (יד) גְּלֵאִיתִי. עֵינִין
 יִגִּיעוּ. כְּמוּ וּמָה הֲלֵאִיתִיךָ (מִסֵּס ז' ג): נִשְׂוֹא. מִלְשׁוֹן מִשָּׂא:

ק: דמינו.
 רה. כמו כל
 ושמנים. וכן
 הזכרים מן

הַמְטְרִיחָ, עַד שֶׁאֲנִי עֵיף לִשְׂאֵחַ אֵת הַמִּשְׂא. וְאִמְרֵי
 (טו) וּבְפִרְשִׁיכֶם כְּפִיכֶם. בַּעַת הַחֲפֵלָה:

ואו. כאשר

רַחֵיק
 הָיוּ עוֹמְדִים יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיָה נִכְנַס לְהִיכַל כִּי אִם
 הַכְּהֻנִּים: (יג) לָא תוֹסִיפוּ. אִם עֲשִׂיתֶם עַד עַתָּה לֹא חֲבִיאוּ
 עוֹד מִכָּאֵן וְאִילָךְ, כִּי חֲבִיאוּ מְנַחַת לִפְנֵי וְאִין לְבַבְכֶם
 אֵלֵי, זֹאת הִיא מְנַחַת שְׂוֹא וְהִבֵּל וְתוֹעֵבָה הִיא לִפְנֵי.
 וְכַשְׁתִּקְרָאוּ מְקָרָא קְדוֹשׁ וְחֹסְפֹן, וְאִתָּם נַעֲצִרִים כְּבִיתִי
 לְקַדֵּשׁ חוֹדֵשׁ אוּ מוֹעֵד שְׂוֹא יוֹם שְׂכַתְוֹן, וּבְלִבְבְּכֶם

היכם וכל
 על פי שהיו
 כן קרבנות
 ואיל ואחם
 לא צייתי
 על לבבכם
 עם הקרבן
 כן היו לי
 זה אני קץ
 הוא קץ בו
 ודם פרים
 רגלים, זו
 ותמרו את
 ולא לבויון
 בית השם

מִדְרָשֵׁי חו"ס
 אַבְל הַמוֹעֲדִים הָאֵלֶּן בְּטֵלִים לְעוֹלָם, שְׁנֵאִי אֱלֹהִים הֵם
 מוֹעֲדֵי. (תְּנַחוּמָא).
 הָיוּ עָלֵי לְטוֹרָחַ. מֵאִי הָיוּ עָלֵי לְטוֹרָחַ. אִי־ר אֲלַעֲזֵר: אִמְרֵי
 הַקְּבִיָּה לֹא דִיִּין לְיִשְׂרָאֵל שְׁחֻטָּאִין לִפְנֵי, אֲלֵא שְׂמִטְרַחִין
 אוֹתִי לִידַע אִיזוּ גִזְרֵי קֶשֶׁה אֲבִיא עֲלֵיהֶן. (שֶׁבֶת קָמָה:).
 (טו) וּבְפִרְשִׁיכֶם וְגו'. יְדִיכֶם דְּמִים מִלְּאָן. כֹּל כֹּהֵן שֶׁהֲרֹג
 אֶת הַנֶּפֶשׁ לֹא יֵשֵׂא אֶת כְּפִיו שְׁנֵאִי יְדִיכֶם דְּמִים מִלְּאָן.
 (בִּרְכוּת לֵב:).

לה יחר מן
 יב ובפרשכם
 ברכות לב:).
 למים ואכלת

הראה במ את גבורתו עבדו וישתחוו, כאשר נודע בשיר היונים. לכן עשו את עוג — אשר האריך ימים והיה מופלג בזקנה וגבורה — לאל-ה. וגם לערסו הקדישה ויניחה בית עצביהם ברבת בני עמון. לכן ספר משה כי היה מיתר הרפאים — והוא ענין טבעי — רק נתמעט במשך הזמן, לכן טעו העו"ג בו. "הלא היא", פירוש היא הקדושה בעיניהם אשר יבואו ממרחקים לעבדה, "באמת איש", פירוש יד עוג אשר היה איש, לא ענין אלקי כאשר יחשבוהו. רק כי הטבע לא ימנע מלהוציא מפעלות זרות בחיקה מה שרחוק המציאות, כמו שכתב רבינו משה בפירושו למשנה פרק ג דנידה, עיין שם 1.

בהפטרה, ישעיה א, יג לא תוסיפו הביא טנחת שוא, קפורת תועבה היא לי וכו' לא אוכל און ועצרה.

הענין, דמצאנו לדו"ל בכריתות (ו), כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת 1. הרי דדבר הפחות בעצמותו, בכל זאת כשהוא מתערב באגודה

כללית, הוא מתבשם ומועיל להוציא ריח נחוח מן הסמנים האחרים. ומצאנו שאמרו (סנהדרין עא, ב במשנה): פיזור לרשעים נאה להם ונאה לעולם 2. הרי שהאגודה מוסיף חזוק לעושי רשעה. וכן מצאנו שאמרו (סנהדרין לט, א) כל בי עשרה שכינתא שריא 3. וכבר עמד על זה הר"ן בדרשתו 4. והגראה על פי מה שבארו בדין תרתי לריעותא, שאם הם משם אחד, שמורים שניהם על ניקוב הריאה וכיו"ב, או הוי טריפה 5. אבל אם זה מורה על נקב, זה על קמט וכיו"ב — כשר 5. כן הדבר הזה: אם כל אחד בפני עצמו יש לו מדה פחותה, זה כלי וזה בעל לשון הרע, וזה בעל כעס. כשהם באגד אחד, או יומתק מירדותם ויתבשם כל אחד מחבירו — זה ילמד מזה לפור הונג, וזה לנוח מרגוז, וזה על שפם יעטה. אבל אם כולם מסכימים על תכונה רעה אחת, הלא אז תחזקנה מוסדותיהם, ומן קורי העכביש יהיו כעבותות עגלה. על זה אמרו: פיזור לרשעים נאה להם וכו' 2, כי היא תרתי לריעותא משם אחד, כל אחד מחזק חבירו, והוי טריפה גמורה, וזה ברור 6.

הראשון (עמוד ה בהוצאת א. י. פלדמן). זהו הענין הנרמז בחלבנה הנכנסת בסממני הקטרת. כי אם היות ריח החלבנה מצד עצמה בלתי ניאוחה, אפשר שיהיה לה כוח לעורר ולהוציא איכויות הסמים האחרים ולעורר בשמיותם. וכן על צד המשל, אם ימצאו בכלל אחד פרטים בעלי חסרון מאשר יכביד עליהם הכוח המעורר לנקמה בלתי משוערת, אלא בהימצאם בחוק הכלל, יעוררו כוחותיהם למה שראוי הפעל הזה ומה שציותה בו התורה כי הם ישערו פעלם כפי המכוון התורני, ואם היו המעוררים מצד התכונה בלתי טובה. 5. יורה דעה סימן לו פרי מגדים משבצות זהב. התנאי ה-ד' הוא דתתי לריעותא לא הוה אלא היכא שמעידים עדות מכוונת, או שיש כאן נקב או סופו להתקלקל. הא אין עדותם מכוונת — לא. 6. מדוע כנוס רשעים רע לעולם.

(ג, יא) 1. משנה ב' בענין המפלת כמין קליפה... כמין דגים... כמין בהמה... ומבאר הרמב"ם: ואל יעלה בדעתך שמן הנמנע הוא בדרך הטבע שיוליד האדם כל מה שזוכר כאן, אלא זה אפשר, וכבר נראו רוב אלו. והזכיר הפילוסוף מה שהוא יותר מזור מזה. לפי שכל הדברים הטבעיים הולכים אחר הרוב, וימצא בהם באופן נדיר הפלאי והמור.

(בהפטרה, ישעיה א, יג) 1. כך דעתו של ר' שמעון חסידא. ואילו אב"י אמר מהכא: (עמוס ט, ו) "ואגודתו על ארץ יסדה" (רש"י: משמע שכולם ביחד, או — על ארץ יסדה). וכן נפסק בשולחן ערוך אורח חיים תרי"ט, א. 2. כנוס לרשעים — רע להם ורע לעולם, ולצדיקים הנאה להם והנאה לעולם. 3. גם כשלא כולם צדיקים. 4. הדרוש

והנה ענין המקד ולבביהם אל מקום א ל, א) היה עומד (בח ישראל... היה עומד כנגד ירושלים... היה לכו כנגד בית המקד קדשים... כפורת...) נג את לבם למקום אחד ההנהגה הנסית 8, כמו נסים שנעשו בבית המי פרטיי בפני עצמו אינו בהנהגה פרטית בלתי

בעוד פיזורם הנאה לעו שכולם נגועים באותו ס. רבינו בדין תרתי לריעותו הוה נגוע בחסרון אחד, א מתוך אחד עשר סממניו לכולם. 7. כלומר, מטרת את כל בני ישראל וכו'. טבעי, וזאת בזכות הצטרפ מקום. 9. באופן קבוע. 10. הריח שהריח יצחק לטוב; הנצי"ב שם בבראשית, הבוגדים, והקשר בין "הב של יצחק לברך את עש להעביר את הברכה אל בסנהדרין לו, א: ריש לקי (ג) "כפלת הרמון וקתן" מלאין מצוות כרמון. ר' זיו ריח בגדיו", אל תקרי "בג = קיבל אותו כריח נחת; רבה פרשה סה סימן יח. ז בגדיו ויברכהו" — כגון י צרוות (כלומר, "בוגדים" כתשובה ולכן יש מה לה בשעה שביקשו שונאים לו יכנס מהם ובהם (היהודי

והנה ענין המקדש, לאחד? כלליות ישראל ולבביהם אל מקום אחד, כמו שאמרו (ברכות ל, א) היה עומד (כחז"ל יכוון לבו כנגד ארץ ישראל... היה עומד בארץ ישראל, יכוון לבו כנגד ירושלים... היה עומד בירושלים, יכוון לבו כנגד בית המקדש... כנגד בית קדשי קדשים... כפורת... נמצאו כל ישראל מכוונים את לבם למקום אחד. ולכן תמיד היתה שם ההנהגה הנסית⁸, כמו שמנו (אבות ה, ה) עשרה נסים שנעשו בבית המקדש⁹. ולהראות אף שכל פרטי בפני עצמו אינו ראוי להיות מושגח פרטי בהנהגה פרטית בלתי טבעית, בכל זאת הקשר

הכללי מעם ישראל ראוי הוא להיות מושגח בהשגחה נסית, ששם אין פגם, שכולם מעלים ריח ניחוח - זה ביראתו, וזה באהבתו לישראל, וזה במסת ידו וזה בתורתו. וכמו שאמרו (בראשית רבה סה, יח) "וירח את ריח בגדיו" (בראשית כז, כז) - ריח בוגדיו¹⁰ - "כריח השדה אשר ברכו ה'". פירוש, שלהריח נגד עשו הרשע, האם יריח ריח רבי עקיבא וחבריו? ! לכך הראהו הש"י מי שהוא בסוג אחד, כמו יקום בן צרידיא, ובכל זאת נכנסו בו דברי ר' יוסי בן יעזר כארס והקדימהו לגן עדן¹¹. וזה שאמר "כריח השדה אשר ברכו

בעוד פזורם הנאה לעולם, כי מדובר על רשעים שכולם נגועים באותו סוג רשע. אבל, לפי הבנת רבינו בדין תרתי לריעותא, אילו כל אחד ואחד הוה נגוע בחסרון אחד, אפילו יותר מ"חלבנה" אחד מחוץ אחד עשר סממנים היה מותר, והיה טוב לכולם. 7. כלומר, מטרת בית המקדש היא לאחד את כל בני ישראל וכו'. 8. כלומר; הנס שם היה טבעי, וזאת בזכות הצטרפות כל כלל ישראל לאותו מקום. 9. באופן קבוע. 10. גם הרשעים הינם בתוך הריח שהריח יצחק לטובה (ועיין בהרחב דבר של הנצי"ב שם בבראשית, הסבר מקיף בחשיבות הבוגדים, והקשר בין "הבוגדים" ובין ההוה אמינא של יצחק לברך את עשו, והמסקנה של רבקה להעביר את הברכה אל יעקב). ומקור הדרשה בסנהדרין לו, א: ריש לקיש אמר (שיר השירים ד, ג) "כפלה הרמון וקתך" - אפילו ריקנין שבך מלאין מצוות כרמון. ר' זירא אמר מהכא "וירח את ריח בגדיו", אל תקרי "בגדיו"... (מפרשים "וירח" = קיבל אותו כריח ניחוח). 11. מדרש בראשית רבה פרשה סה סימן יח. דבר אחר, "וירח את ריח בגדיו ויברכהו" - כגון יוסף משיחא ויקום איש צורות (כלומר, "בוגדים" אשר בכל זאת חזרו בחשוכה ולכן יש מה להריח). יוסף משיחא - בשעה שביקשו שונאים להיכנס לחד הבית, אמרו: יכנס מהם ובהם (היהודים) תחילה. אמרון ליה:

עול, ומה דאת מפיק - דידך. נכנס והוציא מנורה של זהב. אמרו לו: אין דרכו של הדייט להשתמש בו, אלא עול זמן חנינות (פעם שניה) ומה דאת מפיק - דידך, ולא קיבל עליו. אמר ר' פנחס: נתנו לו (פטור) מכס שלוש שנים, ולא קיבל עליו. אמר: לא דיי שהכעסתי לאלקי פעם אחת, אלא שאכעיסנו פעם שניה? ! מה עשו לו? נתנו אותו בחמור של חרשים והיו מנסרים בו, והיה מצוח ואומר: וי, אוי, אוי, שהכעסתי לבוראי! [נממשיך המדרש לגבי יקום] יקום איש צורות הוה בן אחותו של ר' יוסי בן יעזר איש צרידה והיה (יקום) רכיב סוסיה בשבתא (באותו הזמן ש)אזל יוסי בן יעזר קומי שריתא (=קורה) למצטלבה (ליהרג על קידוש השם). אמר ליה: חמי (ראה) סנסי דארכבי מרי (הגויים), וחמי טוסך (קורת ההצטלבות) דארכבך מרך (הקב"ה). אמר לו: אם כך למכעיסוי (הכבוד שאתה זוכה לו) קל וחומר לעושי רצונו! נכנס בו הדבר כארס של עכנא (נחש), הלך וקיים בעצמו ארבע מיתות בית דין: סקילה, שריפה, הרג וחנק. מה עשה? הביא קורה, נעצה בארץ וקשר בה נימא (חוט), וערך העצים והקיפם גדר של אבנים, ועשה מדורה לפניו, ונעץ את החרב באמצע, והצית את האור תחת העצים מתחת לאבנים, ונתלה בקורה ונחנק, קדמתו האש, נפסקה הנימה, נפל לאש, דקרתו חרב נפל עליו גדר ונשרף. נתנמנס יוסי בן

זה מזה, כי בכללות האנו טובה ומדה נאותה. ובזו למדו זה מזה חסרוננו של המדה הטובה, רק הביט בשל זה. וזה "ששמו ר זנבו של זה", שהביטו ר בחבירו, והמה לא למדו אך למדו חסרונות ופחית האופן השני²⁵ אמרו (שב) ירושלים אלא בשביל ע חכמים. היינו אנשים חכנ וערכם, שבזה לא שייך שיהיו דבריהם נשמעים וערכם. על זה אמרו (ש) דברי הימים-ב, לו, טז) במלאכי אלקים", הוא שהוא מלאך מופרש ומוב ואורחותיו, לכן הוא אומו טורח וטורד בהויות העו גרוע ממנו הרבה²⁶. ועז מלאכי (חבלה שירדו ל אחות תובל קין, ועליהם האלהים את בנות האדם

תועיל.²⁵ שדברי התוכחה א והייבים לעשות רושם על השו עליך, ונשאלת, איפוא, השאלו לא "נשמעו" דברי התוכחה. 6 להם הגנה רעיונית מפני הצו התוכחה. 27. יומא טו, ב תג עזאזאל - שמכפר על מעשה רש"י: שהיו מלאכי וכו'. 28. ו להם נשים מכל אשר בחורו, בעולת בעל אף הזכר והבהמה. שייך לטענה של בני ישראל ו אילו אלה המוכיחים אותנו הי נסיונותינו היום יומיים, היו מאתנו: כך ביאורו המיוחד של

והנה בתוכחה²⁰ יש שני סוגים, אחד מה שמתפעל אחד מחבירו כמו מאנשים ממי שהוא במדרגתו²¹. מזה לא שייך שיקבלו דבריהם, רק באופן שיראה אם חבירו שמתופל בבנים ועני, ובכל זאת הוא נזהר מאונאה ומשקלות וכיוצא בזה - כל שכן הוא. ועוד אם חבירו מתומם הוא²², ובפרקו הוא עומד ואין לו אשה, ובכל זאת הוא נזהר מלהסתכל בנשים - כל שכן הוא, וכיוצא בזה²³. ויש מה שדבריו נשמעים דברי תוכחה²⁴, כמו ששומע מגדול הדור וקדוש ה', אשר בזה לא שייך שהוא יתפעל ממנו, כי הוא אינו מסוגו וערכו, רק שדבריו נשמעים. ולזה אמרו בפרק כל כתבי (שבת קיט, ב): לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה, שנאמר (איכה א, ו) "היו שריה כאילים לא מצאו מרעה", מה איל זה ראשו של זה בצד זנבו של זה (אף ישראל שבאותו דור כבשו פניהם בקרקע ולא הוכיחו זה את זה). דייקו "זה את זה", ולא כתבו "זה לזה", ונקיט רק סימן הפעול, היינו שלא נתפעלו

יהודה וירושלים. 17. ואינם יכולים להגיע לידי דרגת צבור. 18. כך שדוקא הקטורת מסמלת את דין הצבור ואת מושג האחדות והפיצוי ההדדי. 19. לעומת אחדות של צבור המתקנים איש את רעהו, כאשר החסרונות שלהם שונים מאיש לרעהו, כמבואר לעיל. 20. להלן פסוק יח: "לכו גא ונוכחה". 21. כלומר, אדם. השוה לו בדרגתו, ממנו יהיה מוכן לקבל תוכחה על פי דוגמתו האישית. 22. דהיינו מוכן ונכון כבר לשאת אשה, ודחף ביאולוגי כבר לוחץ עליו בכיוון זה. 23. במקרים כאלה התוכחה "נשמעת" מעצם הרושם של פעולת הזולת העומד בערך בדרגתו הוא ברוחניות. אין לו כל צורך להשמיע דברים, המסר מתקבל על ידי התבוננות במעשיו, וישום הענין מהחם להכא. 24. בסוג השני הזה התוכחה אמנם מושמעת ונשמעת מן הפה לאתן, ואע"פ שקיימת תהום בין רמת המשמיע לרמת השומע, קיימת אפשרות כי התוכחה אמנם

ה". דבחקל תפוחין¹² כל עלה כל עשב מעלה ריח, כן בצירוף הכללי גם הפושעים מושגחים ומעלים ריח.

והנה¹³ מנחה אינה קריבה בשותפין, רק ביחיד (מנחות קד, ב) 14, ובצבור באה מנחה¹⁵, לפי שהצבור הוא בכלליותו כמו יחיד שהוא איש אחד, וכל אחד מועיל לחבירו כמו שכל אבר מועיל לחבירו, וכיוצא בזה¹⁶. לכן כיון שהפסידו מעלת האחדות, וכל אחד רצה לבלוע לחבירו, והיו כקציני סדום ועמורה (ישעיה א, י), אם כן כל אחד נבול בפני עצמו¹⁷. אם כן "לא תוסיפו הביא מנחת שוא"! וכן קטורת, שכל אחד מתבשם מחבירו, וגם החלבנה ריח נחות¹⁸. אבל כשכל אחד מפורד בפני עצמו, הלא "קטרת תועבה היא", כמו שהיא בפרטיותה, שתלכנה ריחה רע, ו"הקריבהו נא לפחתך וכו'"! "לי... לא אוכל און ועצרה", שיהיה אסיפה מאון¹⁹, היינו שייסכימו כולם על תכונה אחת רעה.

יועז. איש צרידה וראה מיטתו פורחת באויר אמר: בשעה קלה קדמני זה לגן עדן. 12. תענית כט, ב א"ר יהודה בריה דר' שמואל בר שילת משמיה דרב: כריה שדה של תפוחים (ועיין ביאור הגר"א אורח חיים תקפד סק"ח בטעם אכילת תפוח בליל ראש השנה). 13. אחרי ההקדמה, חזר עתה רבינו לבאר את דברי הנביא בענין מנחה וקטורת, ומדוע בחר להוכיח דוקא בשניים אלה מכל הקרבנות. 14. וכן רמב"ם מעשה קרבנות יד, א מתנדב אדם... או גודר מנחה ממנחת נסכים לבדה... הלכה ב. ...אבל המנחה אינה באה בשותפות, ודברים אלה הם דברי קבלה. 15. מנחת העומר, שתי הלחם, להם הפנים ומנחת נסכים של צבור. 16. ועל ההבדל בין שותפין ובין צבור עיין ברמב"ן לויקרא א, ב ד"ה הקריבו (= קרבן שותפים) את קרבנכם (= קרבן צבור). ועיין בהרחבה אצל רבינו בהפטרת שבת הגדול, מלאכי ג, ד ד"ה וערבה לה מנחת

מקורלות פי' בקטנים פיקדנים נעלמי מחזקים ועונות לקח ולק פסוקים... וכו'...

רבינו רנאל קטוב אהרן ור' יוחנן... וכו'...

הנהגות רבינו רנאל... וכו'...

הנהגות רבינו רנאל... וכו'...

הנהגות רבינו רנאל... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

ותו לא מירד... וכו'...

מסכת הש"ס... וכו'...

סוכה ר"ל וכו'... וכו'...

76 עָלָה אֶל־הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה הַר־נֹבֹ
 אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ מֹאָב אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרֵחוֹ
 וּרְאָה אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָזָה: וַיָּמָת בְּהָר

מט פק פְּטוּרָא וְעֵבְרָא הַרִין
 טוּרָא דְנֹבֹ דִּי בְּאַרְעָא דְמֹאָב דִּי
 עַל אֶפְי יְרֵחוֹ וַחֲזוּ יַת אֶרְעָא
 דְכְנָעַן דִּי אָנֹכִי יָתֵב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 פְּאֶחְסָנָא: וַיָּמָת בְּטוּרָא דִּי אֶתֵּ

לקט בדיד

רש"י

היום הארבעים, נאמר בנח (ברא' י"ג) בעלם היום הזה
 בא נח וגו' במרחית אורו* של יום, לפי שהיו בני
 דורו אומרים צדק וכד' (י"ג) הם אנו מרגישין צו אין
 אנו מניחין אוחו ליכנס בחיבה, ולא עוד אלא אנו
 נוטלין כשילין וקרדומות ומצקטין את החיבה, אמר
 הקב"ה הריני מכניסו בחלי היום וכל מי שיש בידו
 (כח) למחות יבא וימחה, במלרים נאמר (במח' י"ב י"א)
 בעלם היום הזה הוליא ה', לפי שהיו מלריים
 אומרים צדק וכך הם אנו מרגישין בהם אין אנו
 מניחים אוחם ללאת, ולא עוד אלא אנו נוטלין
 סיפות וכלי זיון והורגין להם* אמר הקב"ה הריני
 מוליאן בחלי היום וכל מי שיש צו כח למחות יבא
 וימחה, אף כאן במיתחו של משה נאמר בעלם היום
 הזה לפי שהיו ישראל אומרים צדק וכך הם אנו
 מרגישין צו אין אנו מניחים אוחו אדם שהוליאנו
 ממלרים וקרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגח
 לנו את השליו והעלה לנו את הבאר ונתן לנו את
 החורה אין אנו מניחין אוחו (שיעלה וימות פ"ט)
 אמר הקב"ה הריני מכניסו בחלי היום וכו' (ספרי):
 שינו וטחאות * עומט * אחס.

קצו) וצולן מיותר מיבת בעלם, כי מה יהיה חסר אם יאמר
 ביום הזה, לכן דרשין אותה בעלמו של יום דהיינו כשהיום
 בתקפו ובגבורתו והוא באמצעו, ומה שכתב אלא משה בחלי
 היום, לאו דוקא בחלי ממש (ואפשר שעלימו היה בחלות)
 שהרי נסחלק לעת ערב, אלא באמצעו לא צדק ולא בערב
 שהיום חושך קלת - והקשה בספר משכיל לדוד שבסוף
 פרשת לך אלא מילת אברהם ובני צימו כחוב ג"כ בעלם היום
 הזה ושם צ"ל דרשו חו"ל כמו הכל ומציאו רש"י שם, א"כ
 יש ד' מקומות ולא ג', ועיין שם מה שמירץ בדוחק גדול
 שמדרשים מלוקים הם, ודברי רבינו שמיא ב' המדרשות
 עדיין קשים, ומה שנראה לי לומר שאין כאן קושיא כלל, כי
 שם מספר הכתוב שבו של ארע"ה שלא בוש ולא ירא ולא
 עשה כבוד ובהעלם (עיי"ש) ואין ענינו לג' דברים הללו
 שמשמעו שאין עלה וחכמה נגד רלונו יתברך, והגע בעצמך
 הלא כתיב כמה פעמים נחמה בעלם היום לא רק ג' וד'
 פעמים, אלא ודאי פירושו צ"ל מקומות נאמר על כוונה זו
 (בד"א): (קצו) פי' הוא נח אמר כך וכך שיכנס לשם
 וינלל ואנו נטבעים, וכן במלרים, והוא לשון חו"ל,
 ובספר הזכרון כתב שהוא לשון שבושה: קצט) כן הוא
 הגירסא בדפוס הא', וכוון הוא, שרלו למעט מלקיים מצות
 בוראו לינך ולעלות ההרה, וכן קיים אמר הקב"ה הריני
 מפייסם ברחמים שלא ימות בלעקה ובנכיה ושערי דמעות לא נעלו, אלא הקב"ה השיב חכמים אחר ושכחו ולא נתנו לבם

אור החיים

הזה לפי שהיו ישראל אומרים וכו' יעש"ד:
 ג. ומות צהר. פירוש התראה למות שאין
 הקדוש צריך הוא לוקח נפשות חסידיו
 אלא לרצונם, ואומרו והאסף אל עמיק' על דרך
 אומרים (כחצות ק"ד) שיואלים הדיקים להקביל
 פני דיק, ולזה אמר ה' אליו שיאסף אל עמיו
 הבראים לקראתו, עוד יתבאר על זה הדרך כי בא
 לתח שלשה טעמים למיתת איש האלהים, וזה

אור בדיד

קסד) עיין רש"י. קסד) לשון זוי, וכי שייך לזוות על מה שצירו יתברך ואין בלמו. קסז) גם זה זוי, ולמה כפל.

פֶּלֶק לְתַמָּן וְתַתִּי
 דְּמִית אֶתְרִין אֲזוּ
 וְאֶתְכַנְיֵשׁ לְעַמִּי
 שְׁקָרְתוֹן בְּמִינִי
 יִשְׂרָאֵל בְּמִי מִצְ

(ט) כאשר מוח
 שראית' וחמדת
 בגד ראשון, והלבינה
 צנו כצבדו"י" אמ
 ועלה, פשוט ידך,
 עיניך, ועלם, קמו
 אשרי מי שמת
 מעלתם* בי. ג
 אשר לא קדש
 חקדשי" (שם), או
 ש"י * שמחות בה. * טו"ו
 כאן לא כתיב גם אנו
 משא"כ לדרך הב'
 (ב"ב): (רב) גרם
 שמפורש צפ' חקת ב'
 לא היה שם שום המנו
 היא המעילה אשר לו
 ונקלם ספרים הגירכ
 הא' על אשר מריחכ
 פינחס, ובספרי על
 ההקפדה והפגם שני
 בכל הודמנות בכל עה

לכשיג המעלה כי
 שמה פירוש צעולו
 דרך אומרים ז"ל
 כ"א) ויתח ראשי
 המדבר, וחס מחי
 רד כי שחת עמך.

קסז) למה כפל מעלתו
 לא קדשםס להביא מים

קִלְקִל קְתָמָן וְתִקְבְּנֵשׁ קְעֵמָה קָמָא
רְמִית אֶהְרֵן אַחוּזָה בְּהוֹר שׁוּרָא
וְאֶחְבְּנֵישׁ קְעֵמָה: נא על די
שְׁקִרְתוֹן בְּמִימְרֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמִי מִצּוֹת רְקָם מְדַבְּרָא

אֲשֶׁר אֶתָּה עֲלָה שְׁמָה וְהֶאֱסַף אֶל־
עַמּוּךָ בְּאֲשֶׁר־מִת אֶהְרֵן אַחִיךָ בְּהוֹר
הַהוֹר וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמּוּיָו: נא על אֲשֶׁר
מְעַלְתֶּם בִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִי־
מְרִיבַת קָדֶשׁ מְדַבְּרֵצֵן עַל אֲשֶׁר לֹא־

רש"י

לקט בהיר

(ג) כאשר מת אהרן אחיך. באותה מיתה
שרחיתו והמדת אותה* שהפשיע משה את אהרן
בגד ראשון והלבישו לחלוצו וכן שני וכן שלישי ורעה
בנו בכבודו** אמר לו משה, אהרן אחי עליה למטה,
ועלה, פשוט ידך, ופשט, פשוט רגליך, ופשט, עלום
עיניך, ועלם, קמון פוך, וקמן והלך לו, אמר משה
אשרי מי שמת במיתה זו (פס): (נח) על אשר
מעלתם* בי. גרמתיס** למעול* בי (פס): על
אשר לא קדשתם אותי. גרמתס לי שלא
אתקדשיי* (פס), אמרת* לכס (במד' כ' ה') ודברתם אל

לעשות כן (ב"ב): (ד) שאל"כ למה למשל הוא, הלא כל
ילוד אשה סופו למות לאו דוקא אהרן (רא"ם), וצפי פנתס
(כ"ז י"ד) מביא רבינו גם דבר אחר אין אמה טוב ממנו,
אין קושיא למה לא אמרה גם כן, שחש אמרה עס די לו,
שהוא פשוטו של מקרא (ועיין עס בפירושו), ושם לזכך יש
בכוונה זו שלא היה עדיין שעת מיתה ורצון עליון היה שלא
ירבה בתפלה ויקבל עליו המשפט, משא"כ כאן נשעת מעשה
היה הרצון שיחאהו לעלות ויסקים ברצון להצדק צדור פני
מלך חיים, אבל חוץ מזה חילוק יש בפשטות משמעות
הכתובים, כי עס כתיב ונאספת אל עמיך, גם אתה" כאשר
נאסף וגו', הרי זה מראה באצבע על דרך הב' דשס, משא"כ

ש"י • שחמדת בה • מריחם • מריחם את פי • למרות פי • שאמרתי

כאן לא כתיב גם אתה, אדברה כתיב, "בהר ההר", הרי זה מראה באצבע על דרך הראשון שנכנס למערה ועלה למטה,
משא"כ לדרך הב' אין לו שום קשר ומיוחד הוא (מ"ל): (רא) גם משה ראה חלמידו החביב עליו כבנו בכבודו
(ב"ב): (רב) גרמתס ישראל ימעלו בי, ולא הם בעלמם מעלו, שכל כוונתם בדיבורם ובמעשיהם היחה לטובה כמו
שמפורט צפי חקת במקומו, אבל נתנו מקום לטעות ולמעול, וכבר פירשנוהו ואמרנו צפי פנתס (כ"ז י"ג אות ל"א) שבאמת
לא היה עס שום המראה או מעילה לא ממהה ואהרן ולא מישראל, אלא סיפא דקרא מפרש את הרישא מעלתס בי וגו' ומה
היא המעילה אשר לא קדשתם אותי (ועיין באות הסמוך), וכן עס צפי פינתס מריחם פי, ומה היא ההמראה להקדישני, -
ובקלח ספרים הגירסא על אשר מריחם בי גרמתס למעול בי, ובקלחם על אשר מריחם את פי גרמתס למרות פי, ובדפוס
הא' על אשר מריחם גרמתס לי שלא יתקדש שמי, ופשוט שכל זאת טעות סופר הוא, שלשון כזה אינו לא כאן ולא צפי
פינתס, ובספרי על אשר מעלתס בי אתס גרמתס למעול בי עכ"ל: (ג) הכוונה בזה לתוך הקושיא, לכאורה מה הוא
ההקפדה והפגם שעשו משה ואהרן, הלא הם לא חללו חו"ש עס שמים, אלא שלא קדשוהו, הלא יכול אדם לקדש עס שמים
בכל הזדמנות בכל עת ובכל שעה, ולמה דוקא כאן הקפיד המקום עליהם, והמירוץ הוא, שלכאורה נדקו ישראל בפעם הזאת

אור החיים

להשיג המעלה הדיא, והוא אומרו אשר אתה עולה
שמה פירוש בעולם העליון, ג' והאסף אל עמיך על
דרך אומנם ז"ל (צמ"ר פי"ט) צפסוק (לקמן ל"ג
כ"א) ויתא ראשי עס וגו' שבאמצעות משה יזכו דור
המדבר, והס מתיחסים אליו כאומרו (שמות ל"ז ז')
רד כי שחח עמך, והוא אומרו והאסף אל פירוש

לסיבת עמך להביאם לעולם הבא, והגם שבאהרן
מנינו שאמר כן גם כן (כאן) ויאסף אל עמיו,
במקום שיש לדרוש דורשין:
נא. על אשר מעלתס וגו'. על אשר לא קדשתם
וגו' (פ"י) עיין מה שפירשתי בצרפת חקת
צענן זה באורך:

אור בהיר

קסז) למה כפל מעלתס לא קדשתס, ובפרשת חקת כ' ה' מביא מדרש ליקוט, עד' חטאות היו עס, מעלתס שאמרתס המן הסלע הזה,
לא חדשתס להביא מים מכל קלע וכו', ובי' חטאות הללו היו דוקא במשה יותר מבאהרן, שחש משה אמר, מה היה לו לאהרן לעשות,

ו. וגם הנענועים בלולב שעושים בכל ימי הסוכות הוא להמשיך מצחי דעי"ת והוא מדה משה הדעי"ת של כל ישראל כנודע:

ז. וגם חג הסוכות כנגד יעקב (כנודע מפרקי דר"א ומדרשים וצטור) והנה נודע צוה"ק לגבי מדה ח"ה יעקב מלצר משה מלגאו הרי משי"ה עוד הפנימיות מצחי (יעקב) ח"ה ולפי"ז רמז פנימיות הסוכה מצחי משי"ה וגם הנענועים בלולב הם הפנימיות ומקיף דז"א שהוא צחי ח"ה היינו הפנימיות ג"כ מצחי משי"ה כנז. והנה נראה צזה כי על כן נקראה הסוכה על שם יעקב כנז ולא על שם משה הגם כי משה מלגאו יטן כי הסוכה צחי מקיפוס שהם מלצר ע"כ נקראה על שם יעקב שהוא ג"כ מלצר (מצחי ח"ה) משא"כ משי"ה שהוא מלגאו הוא צחי הנענועים שהם הפנימיות ג"כ בכל ימי הסוכות וצחי משה ג"כ בפנימיות (מלגאו) כנז והוא להמשיך הדעה צענועים כנ"ל צחות הקדום:

כנ"ל. וכדוד המלך הוא מרומז ג"כ כי שנחיו היו שצעים שנה (והיינו עפח"ת ז' פטמים עשרה כנז) מהצטל עקידה) וצוה יחפרש גם הכי להלאה אך צל"ים יתהלך איש כי הוא רומז על יום הוי"ר ופירשנו צזה במאמר יום ערבה (אות אי) עיי"ש. וגם תראה לפלא צזה כי גם ל"ג צעומ"ר (צגי משי"ה) שהוא יום פטירת רשביי שה"י שורש נשמת משי"ה רצונו ע"כ לעולם ציום צצצוע שחל צו ל"ג צעומר אז צו צחותו יום אח"כ צימו הסוכות יום ד' אשפוזח דמשה רצונו:

ה. בפיוט (ליום צי) אשרי אנוש יעשה זאת יחשצ לו כשמר כל החורה הזאת היינו מלות סוכה שקולה כנגד כל התרי"ג מלות (ועיי' בדבריו לעיל במאמריו סוכת שלום אות כ"ד ואת ל"ה ל"ו ל"ט) והנה נודע משי"ה רצונו גי' תרי"ג כנודע צספרים כי הוא כולל התרי"ג מלות צחורת משי"ה ע"כ ספיר שיוכות משי"ה רצונו לסוכ"ה שהוא כנגד כל התרי"ג מלות כנז:

ליום ה' (דסוכות)

ובמישור הלך אחי שהי מקרב הערבי נחל (שדומין לע"ה) ג"כ כי שלוי"ם גי' וערביי נח"ל (כמי"ש צחורה) כנ"ל כי שפתי כה"ן ישמרו דעי"ת וגוי' הערבה שרומז לשפתוי"ם כנ"ל:

ב. בפ' קרח. צקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו צמסורה ויודע צי ויודע ה' את אשר לו ויודע צהם אנשי סוכות, י"ל כי הנה חלקו על אהרין הכה"ן כמי"ש ואהרין מה הוא כי חלנו עליו וכי וצקשתם גם כהוי"ה. ועיי' הוכיחם משה רצונו למה זה ואיך יחלקו על אהרן הכהן אשר זכו ישראל הענניי כצו"ד צצוחו של אהרין כנודע. וגדול כח הענני כבוד כי מי שהוא חוך הענני כבוד לא יוכל לשלוט צו שום רע וגם עמלק לא שלט כלל רק צמי שהענן פלטו וכמי"ש צכונות הארז"ל צסידור צוקרצחנו מלכנו לשמך הגדול שהוא כנגד סוכות עיי"ש ואלו הענני"ם היו צצכות אהרין ח"ש צקר (צקר דייקא ולא צלילה כי אז ה"י העמוד אש ולא ה"י ניכר העמוד הענן רק צצוק"ר ציו"ם) ויודע ה' את אשר לו (מי שהוא שייך לה' חוך הענן פינמה ולא פלטו לא שלט צו עמלק ושום רע נמלא שעי' הענני כבוד מודיע הש"י מי הוא אשר לו לה') ואת הקדוש והקריב אליו (זהו צצכות הקדוש אהרן הכהן גדול שנאמר וקדשתו וקדשתו מנפרת עונותיו הוא יגן עלינו צצכותו והוא קרוב להש"י נכנס לפני לפנים חל קה"ק) ח"ש צמסורה ויודע ה' את אשר לו ויודע צהם אנשי סוכות (שהוא סוכות זכר לענני כבוד צצכות אהרן ועיי' הענני כבוד יודע ה' את אשר לו כנז):

א. הסוכה ענני כבוד ה"י צצכות אהרין הכהן ומדתו של אהרן אהב צלוי"ם ורודף שלום לזה י"ל שנקראה הסוכ"ה סוכת שלוי"ם כמצואר צחיזוה"ק אימא עילאה חיכו סוכת שלוי"ם וכי' הנני נותן לו את צריותו שלוי"ם, וכן צקרני"ם ודן ידיו (פ"ח) סוד הסוכה וכי' מספר שלוי"ם עיי"ש וזהו להיותה צצכות אהרן ומדתו כנז. והנה נודע מתזוה"ק כי"ש סוד קן לפוי"ר והאם רצתה וכי' רומז על הסוכה ע"כ לפוי"ר גי' שלוי"ם סוכת שלוי"ם כנז. והנה על אהרן הכהן נאמר צצחוב (צמלאכי) תורת אמת היתה צפיהו ועולה לא נמלא צשפתוי"ם צשלו"ם ובמישור הלך אחי ורבים השיב מעון כי שפתי כה"ן ישמרו דעת וגר' (כי אהרין הכהן מדתו הוי"ד ונחל והוי"ד הם השפתוי"ם) וארז"ל צמדרש ערבי"ה לוקחים כנגד השפתוי"ם ומכפרת על עו"ן נצול פה וכמצואר צפיוט ליום ה' (והערצות הם נוי"ה כמו השפתוי"ם) ע"כ רמז צחורה ולקחתם לכם וכי' וערביי נח"ל גי' שלום שהוא מדה אהרין וגם הוא כולל נל"ה והוי"ד כי משי"ה ואהרין נוי"ה כלולים צצ"ו (עיי' במאמריו ליום ד' אות ג') ועולה לא נמלא צשפתוי"ם כי שפתי כה"ן ישמרו דעה ח"ש ורבים השיב מעון כשחז"ל שהי מקרב אף למי שאינו הגון כלל (זהו מדה השלוי"ם צמספרו הנ"ל צחי סוכה כנז) ועיי"ז החזירו צצחובה כי הנה הערבה רומזת לשפתוי"ם כנז וגם רומזת לעיי"ה שאין צו טעם וריח אטפי"ב לוקחים אותה בחוך אגודת ישראל כנודע צצברי חז"ל ומאגדין אותה עם הלולב וללמד זה כן ה"י אהרן מקרב אף העיי"ה ועיי"ז ה"י אגדן בכלל ישראל הכשרים ומחזירם למועד ח"ש צשלו"ם

בכתוב צהרן הכהן כי שפתי כהן ישמרו דעה ורבים השגיג משון וגר כי מלאך ה' לצבות הוא ולכאורה קשה הרי נשמח הלדיקים גדולים ממלאכים ומה זה מפארו רק במעלת מלאך אולם י"ל כי ע"י אותו חטא צמדבר שנאמר צהרן אשר עשה וגוי וח"ו לומר כפשוטו שהרי נאמר צהר"ק ששום אדם מורע ישראל לא עשהו רק הע"ר (רק בשביל שלא מחו נגדם ע"כ נחשב לחטא הגדול לישראל) רק ראה אהרן הכהן שכך נגזר שיעשו אותו מעשה עכ"פ (בשתיקה כבודא, בלתי מחאה,) ולפי"ז ה' מוכרח צוה בלתי צחורה (כמו מלאך) צוה כיון שלא ה' ישראל ראויין לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה לרבים נעשה על ידו ע"כ נאמר ורבי"ם השי"ע מערין (להור"ת תשובה לרבי"ם) ותורה יקשו מפיבו (ולא יחשבו לו זאת לחטא מפני) כי מלאך ה' לצבות הוא (ה' מוכרח לזה ובלתי צחורה כמו מלאך שאין לו צחורה) כנ"ל:

ג. ע"י מה שכתבנו בהגות (צחור א"ה) הנדפס בחפארת צנים לאחמ"ר ז"ע (לסוכות דף קל"ד ע"א בהגדפס) עכ"כ והנה פרי"ח מטה אהרן שהוא ד"פ חס"ד שנחגלים בליל ה' דסוכות והוא צמוד יומ"ם יורה ה' חסד"ו וענ"ן ה' עליהם יומ"ם. כמבואר צוה"ק וכנ"ל, וזהו ענ"ן דאהר"ן ענני כבוד הסוכה (אושפיזא דיום הזה ה' דסוכות) אמנם עיון בדברינו לעיל (ליום ה' דסוכות אוח ע"י) צענון ההיא סבתא דתאלי לגבי וכ"י וזוה"ה דכולהו רבנן בסוכה גזולה יתצו וצ"ע"כ (כמבואר שם) הרמז שקיטרגה על אשר גזולים השפעת קדושת ימי החג מהחסדים הגדולים הצאים ביום ה' (שהוא צחי"ו יום ה' הזה) דסוכות כנ"ל שריכין העיקר להמשיך להקים סוכה דוד הנופלת לציאגצ"ב והמה ממשויכ"ס החסדים ללורכי גשמיות וה"ו גזול מן הקודש והתכלית העיקרי והגולה וזהו יש להבין (ולהוסיף על דברינו שם בהג"ה בחפארת צנים כנ"ל) והנה פרי"ח מטה אהר"ן ויואל פרי"ח (בד"פ חס"ד כנ"ל שנחגלים צענני כבוד דסוכה יחד עם הלולב ומינו ע"כ ריכין לזכר להמשיך העיקר רק) וי"א"ן ז"י"ן (בג"י ק"ן להלמ"ה צ"ב ק"ן הגאולה ב"ה משיח בן דוד להקים סוכה דוד הנופלת וזהו הצעמנו ית"ש והוא ברור צ"ג עקרי האמונה. אך העיקר) ויגמול (גמולת החסדים הג"ל) שקדו"ם (למהר ק"ן הגאולה וכמ"ש בצבואת ישעי מקל שוקד אני רואה כי שוק"ד ה' למהר הדבר כמו חילן שקדו"ם כמבואר שם מפורש ובמפורשים) וע"י הסוכה זכה למהר קן הגאולה. קן יכה צנה"ה האחת לעובה צ"א:

ד. (ורמ"י ל"א ו') כי כה אמר ה' רנו ליעקב שמחה ואלהו צרא"ש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע ה' את עמך את שארית ישראל, י"ל רומז על ימי הסוכות זכר לענני כבוד צבות אהר"ן וכנ"ל מזה"ק כי ענן ה' עליהם יומ"ם ה"ה"ד יומ"ם יורה ה' חסד"ו לא עננא דאהר"ן וצחי אברה"ם איש החס"ד יומא (א') דאזיל עם כולהו יומין כוודע. וז"ש רנ"ו (בג"י אהרן שענני הכבוד צכותו והוא כולל ימי הסוכות) ליעקב (יעקב כנגד חג הסוכות כדאי צפרד"א עכ"כ ויעקב נסע סכות"ה וכן צעור כ"י ר"ח) שמח"ה (הוא זמן שמחתינו) אהלו צרא"ש הגו"ים (שלא צו ימי הסוכות מהמעטין הפרים כנגד ע"י שרים של הגוים וישראל צאים למעלה עליהם ויום ה' דסוכות הוא יומא דאזיל עם כולהו יומין והוא צרא"ש ותחלת ימי הסוכות ע"כ רמז אהלו [בזמן שמחתינו] צרא"ש הגו"ים) השמיעו והללו ואמרו הושע ה' את עמך את שארית ישראל (ששואגים הושע"ה צעד כלל ישראל) צ"ע:

ד. כל ה' מהאושפיזא הצאים להסוכה יש לו התחברות מיוחד עם הסוכה וצפרע אהרן שצכותו הם הענני כבוד וי"ל הענין הידוע מהמעשה הידועה (צ"י כי חשא) צמדבר שלא ה' ישראל ראויין לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים וכיון שהסוכה צחי צינה תשובה עילאה כוודע צצני"ש וצשאר"י ספרים והנה מליו

ליום ו' (דסוכות)

א. היום ההוא אושפיזא דיוסף הלדיק מדה היסוד"ד ריכין לחקן מדה יסוד ברית קודש שימי הסוכות הם הזמן המסוגל לזה בהסוכה כמ"ש בספרים עה"כ (דברים ע"ז - ו"ג) צאספך מגרנך ומיקבך צפסולת גרן ויקב וכ"י וצפרע היום ההוא מדה היסוד יוסף הלדיק וע"י מ"ש צמאמר"נו סוכה שלום (אות ד') וצמאמר ימי החג ליום ה' דסוכות (אות צ' ג') ולשמחת צית השואבה (אות ג' ד') וי"ל צוה כי הנה חג זה מציא שצ"ע לעולם וע"י צמ"ש צוה צכות הארז"ל לליל

א. היום ההוא אושפיזא דיוסף הלדיק מדה היסוד"ד ריכין לחקן מדה יסוד ברית קודש שימי הסוכות הם הזמן המסוגל לזה בהסוכה כמ"ש בספרים עה"כ (דברים ע"ז - ו"ג) צאספך מגרנך ומיקבך צפסולת גרן ויקב וכ"י וצפרע היום ההוא מדה היסוד יוסף הלדיק וע"י מ"ש צמאמר"נו סוכה שלום (אות ד') וצמאמר ימי החג ליום ה' דסוכות (אות צ' ג') ולשמחת צית השואבה (אות ג' ד') וי"ל צוה כי הנה חג זה מציא שצ"ע לעולם וע"י צמ"ש צוה צכות הארז"ל לליל